

norden

Nordisk Ministerråd

Umhvørvisvinalig innkeyp kunnu broyta!

Góð dømi úr Norðurlondum

Innihaldsyvirlit

Umhvørvisvinalig innkeyp kunnu broyta!	3
Umhvørvisvinalig innkeyp – hvat kunnu vit fíberta?	5
Við umhvørvisbilum spara vit pening og umhvørvi	6
Umhvørvisgóðkend innkeyp.....	9
Betrað djóravælfærið og styttri flutningur.....	10
Umhvørvismart ráðstevna	13
Umhvørvismerkt upplýsing	14

Virtuellir ambættarar – nútíð í Keypmannahavn	17
Grøn KT.....	18
Umhvørviskrøv allan vegin	20
Áskoðanin hjá marknaðinum á umhvørviskrøv.....	21
Fyrirteyting fyri umhvørvisvinaligum innkeypi.....	22
Meira upplýsing	25

Umhvørvisvinalig innkeyp kunnu broyta! Góð dømi úr Norðurlondum

ANP 2009:741

© Norðurlenska ráðharraráðið, Keypmannahavn 2009

ISBN 978-92-893-1895-2

Tryk: Scanprint

Umslag: Par No 1

Layout: Par No 1

Umslagsmynd: Joakim Ståhl, Future in Mind

Tekstur: Mattias Ståhl, Future in Mind

Formur: Mattias Ståhl, Joakim Ståhl, Future in Mind

Myndir: Joakim Ståhl s. 2, 3, 4, 9, 12, 15, 19, 20,

Uli Deck/Scanpix s. 6, Tomas Oneborg/Scanpix s. 8,

Jurek Holzer/Scanpix s. 16.

Upplag: 100

Prentað á umhvørvisvinaligt pappír, sum lýkur krøvini í norðurlensku umhvørvisvanaskipanini.

Útgávan kann verða bílögð á www.norden.org/order.

Fleiri útgávur á www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Norðurlenska samstarvið

Norðurlenska samstarvið er eitt av heimsins víðfevndastu økissamstarvsformum. Samstarvið fevnir um Danmark, Finnland, Ísland, Noreg og Svøríki og sjálvstýrandi økini Føroyar, Grønland og Áland.

Norðurlenska samstarvið er bæði politiskt, búskaparlíga og mentanarlíga kjølfest og hevur týðandi part í evropiskum og al-tjóða samstarvi. Norðurlenski felagsskapurin virkar fyri sterkum Norðurlondum í einum sterkum Evropa.

Norðurlenska samstarvið miðar eftir at styrkja norðurlenskt áhugamál og økisáhugamál og virði í einum heimsfevndum umheimi. Felags virði landanna millum eru við til at styrkja støduna hjá Norðurlondum sum eitt av heimsins mest nýhugsandi og kappingarføru økjum.

Umhvørvisvinalig innkeyp kunnu broyta!

“Heimurin í morgin verður skaptur við avgerðum í dag”

Ein einstøk elpera bjargar ikki heiminum. Men rætta elperan í lampunum hjá tí almenna kann muna væl! Umhvørvisvinalig innkeyp minka umhvørvisáriníð og vísa leiðina til burðardygg samfeløg.

Umhvørvis- og samfelagsábyrgd eru raðfest frammarlaga í almenna geiranum í Norðurlondum. Í frágreiðingini Sustainable Society Index 2008 eru 3 av 4 teimum fremstu londunum í heiminum Norðanlond, tá ið ræður um burðardygga menning.

Eitt tað týðningarmesta amboðið, tað almenna hevur til burðardygga menning, er “innkeyp”. Norðurlond duga longu í dag væl at seta umhvørviskrøv, men nógv kann betrast. Norðurlendsku innkeyparar keypa vørur og tænastr fyri uml. 120 milliardir evrur um árið. Strongu, viðkomandi umhvørviskrøvini gera sítt til at minka umhvørvisáriníð, tey gera, at tilfeingjð verður betur gagnnýtt, og at útboðið av umhvørvisvinaligum vørum og tænastrum veksur.

Her í faldaranum eru nøkur góð dømi um grøn innkeyp í Norðurlondum. Vónandi kunnu tey eggja og stuðla innkeyp-arum, og teimum, ið taka avgerðir seta umhvørviskrøv.

Nú á døgum er heimurin merktur av nýtslu, ið ikki er hald-góð, av trotanýtslu og áhaldandi fráboðanum um vatnflóð, minkandi fiskastovnum og heilsuskaðiligum kemikalium. Tí ræður um at varpa ljós á móguleikarnar at broyta.

Umhvørvisvinalig almenn innkeyp fáa broyting í! Vit minka um umhvørvisávirkanina, vit brúka borgarans skattapening við ábyrgd, og vit kunnu profilera almenna umsiting sum fyrmynd í arbeiðinum fyri burðardyggar menning!

Avbjóðingin er stór, men øll kunnu gera sítt, tá ið um burðardygga menning ræður, við at handla við skili.

Góða eydnu!

Umhvørvisvinalig innkeyp – hvat kunnu vit íbirta?

Í 2010 skal helmingurin av øllum almennum innkeypi í Evropa vera umhvørvisvinaligt. Men vit skulu tráa hægri, skulu vit náa langtíðarmálunum at minka koltvíltuútlátið 20 prosent og økja partin við varandi orku 20 % fyri 2020. Amboðini eru tøk, serkunnleikin er tøkur, og marknaðurin spyr eftir hægri umhvørviskrøvum.

Dygdargóð umhvørviskrøv føra við sær minni trýst á umhvørvið á ymiskan hátt. Nøkur dømi í hesum faldara leggja dent á effektivari orku- og brennievnisnýtslu, ein ávirkan, sum er týðilig og sum kann mátast. Onnur dømi snúgva seg um at minka nýtsluna av kemiskum evnum, betri djóravælferð og umhvørvistillagaðar samskipanir.

Her eru nøkur dømi um nyttuna og móguleikarnar, ið innkeyp, sum greitt er frá í hesum faldara, hava birt uppundir.

- Ábo hevur sett umhvørviskrøv til ljós og skrivstovu-útgerð, sum kunnu minka elnýtsluna uml. 50%. Hevði alt ES gjørt eftir hesum krøvum, høvdu rakstrar-útreiðslurnar minkað helvtina, og koltvíltuútlátið minkað 15 milliónir tons um árið. Hevði allur heimurin brúkt mest sparnu elperurnar, hevði koltvíltuútlátið minkað 190 milliónir tons, t.e. uml. ein fimting av málsetninginum hjá Evropa fram til 2020.
- Hevði allur almenni sektorurin í Evropa fylgt leiðreglunum fyri bilar frá umhvørvismálaráðnum í Danmark, hevði koltvíltuútlátið minkað uml. 100.000 tons árliga. Útreiðslur til rakstur og brennievni høvdu minkað ein triðing. Høvdu allir bilar seldir í Evropa gingið undir somu krøv, hevði koltvíltuútlátið minkað 220 milliónir tons, tað svarar til stívliga ein fimting av málsetninginum hjá Evropa fram til 2020.
- Hevði øll KT-útgerð, keypt í Evropa lokið tey krøv, sum Verva og Keypmannahavnar kommuna hava sett, hevði orkunýtslan minkað uml. 30TWh. Hetta svarar til umleið 4 kjarnorkureaktorar.
- Høvdu allar kommunur í Norðurlondum havt eina ambætarapark við somu veitingarevnum sum tann nýggja í Keypmannahavnar kommunu, hevði tað betrað dygdina, minkað rakstrar- og tænaútreiðslurnar og minkað koltvíltuútlátið uml. 160.000 tons.

Við umhvørvisbilum spara vit pening og umhvørvi

Saman við SKI, Statens og Kommunernes Indkøbs Service, hefur umhvørvismálaráðið í Danmark sett ymisk umhvørviskrøv til bilar. Krøvini hava við sær, at CO₂- og bitlaútlátið minkar, og at rakstrar-útreiðslurnar minka ein triðing.

Innkeypið fevnir um tænaðstúbilar hjá umhvørvismálaráðnum, men eisini onnur almenn umsiting í Danmark kann brúka avtaluna. Afturat umhvørviskrøvunum hefur umhvørvismálaráðið eisini gjørt upplýsingartilfar um spari-koyring, sum kundarnir kunnu biðja um.

Krøvini handla ikki bara um umhvørvið, men eisini trygd. Dieselbilar skulu hava bitlafiltur, og persónbilar kunnu í mesta lagi lata 140 gramm av CO₂ út fyri kilometurin. Fyri umhvørvismálaráðið merkir tað, at koltvíltuútlátið minkar uml. 1 tons fyri akfarið um árið. Harafturat er rakstrar- og brennievnikostnaður roknaður at minka uml. ein triðing.

– Stóra avbjóðingin var at tryggja, at krøvini ikki gingu ímóti lógini. Hinvegin gekst væl, at fleiri partar samarbeiddu um innkeyp, men at einans ein stóð við ábyrgd, sigur Søren Jensen, leiðari í umhvørvismálaráðnum.

Skuldi innkeypið eydnast, ráddi um at orða krøv bæði um góða trygd og brennievnissparing.

Í sambandi við innkeyp av bilum, hava vit havt gott samskipti við bilavinnuna og vit hava lært nógv. Við vilja hava vit sett rímlig umhvørviskrøv, og havandi í huga ta góðu undirtøkuna, vit hava fingið, fara vit skjótast gjørligt at skerpa krøvini um útlát, sigur Søren Jensen.

Umhvørvismálaráðið byggir nú víðari á vitan og royndir frá innkeypnum við tí fyri eyga at fáa rammuvavtalu í lag um umhvørvisbilar. Tað hevði so havt við sær, at allir almennir innkeyparar kundu brúkt somu rammuvavtalu.

– Tá ið avtalan skal endurnýggjast, herða vit umhvørviskrøvini meir. Tá talan er um bilar, broytast møguleikar og tøkni skjótt, og vit laga tey nýggju krøvini eftir tí, sigur Søren Jensen.

Avgerandi fyri innkeypsúrslitið

- Samarbeiði við SKI
- At tryggja, at krøvini ikki ganga ímóti lóggávuini
- At grøn innkeyp eru raðfest í virkseminum
- Fíggarligur og umhvørvisligur vinningur

Menningarmøguleikar fram til næsta innkeyp

- Fáa somu krøv við í rammuvavtalu fyri alt landið.
- Seta krøv um sparikoyring hjá okkum sjálvum
- Marknaðurin er longu búgvín til hægri krøv um CO₂-útlát.

Umhvørvisgóðkend innkeyp

Í Norðlands fylkiskommunu í Noregi miða politikararnir ímóti at vera fremstir á umhvørvisøkinum. Tí gjørði Norðlands fylkisting, ovasti lokalpolitiski stovnur, í 2005 av, at innkeypstænastan hjá kommununi skuldi góðkennast eftir ISO 14001. Góðkenning var framd í 2007, og innkeypstænastan fekk góðkenningina í desember.

Sum lið í arbeiðinum at bøta um, er innkeypdeildin í Norðlands fylkiskommunu farin at seta krøv um, at allir veitarar skulu vera umhvørvisgóðkendir eftir ISO 14001, norska "Miljøfyrtårnet" ella líknandi. Tey, sum í fyrsta umfari ikki lúka treytirnar, fáa eitt ár at seta í verk skipað umhvørvisarbeiði. Grundað á góð ráð og hjálp hevur arbeiðið havt góða ávirkan.

– Vit vilja ikki útiloka nakran veitara, men skulu vit royna at greiða nýtíðar umhvørvistrupulleikar, er umráðandi, at hvør ger sítt, sigur innkeypsstjórin Dagfinn Sivertsen. Fleiri veitarar hava eisini sæð virðið í góðkenningini, og eru enntá farnir longri enn tað, sum kommunan kravur.

Enn er ov tíðliga at meta um umhvørvisligu fyrimunirnar av arbeiðinum, ið gjørt er. Men samskiftið við veitararnar hevur ment seg, og arbeiðið innanhýsis er vordið effektivari.

– Við miðvís sum arbeiði fáa vit betri stýring, umhvørvisatlit verða betur kjølfest og betur verður fylgt við í sambandi við almennu innkeypini, sigur Dagfinn Sivertsen. Hann ræður øðrum til at gera sum tey, men vísir á, at tað kravur motivatióin og treiskni, tí skipanin alsamt skal mennast.

– Okkara succesfaktorur er okkara motivatióin: Alla tíðina at seta hægri mál um umhvørvisatlit í sambandi við almenn innkeyp, sigur Dagfinn Sivertsen.

Sambært norsku innkeypsdeildini eru umhvørvismálini fram til 2011 ógvuliga ítøkilig og ljóða millum annað soleiðis:

- Umhvørvi skal vera við í metingunum í øllum avtalum, sum innkeypsdeildin hevur ábyrgd av og telja 20 prosent av samlaðu metingini.
- Parturin av umhvørvismerktum vörum skal økjast 30%
- Talið av elektroniskum vörurøkingum skal økjast 20%
- Tøkar vistfrøðiligar vørur skulu økjast 10% .

Avgerandi, tá ið innkeyp verður skipað

- *At viljin er fyri umhvørvismálum.*
- *Stórir politiskur áhugi fyri umhvørvismálum.*

Betrað djóravælfærið og styttri flutningur

Í 2008 voru fimm kommunur í Blekinge saman um at keypa inn feskt kjöt og gerandisvörur. Hvör sær eru kommunurnar smáar við avmarkaðari orku, men við samarbeiði fekst betri góðska og samráðingar-støðan varð betri.

Í Blekinge hava fimm kommunur samarbeitt um at keypa kjöt, sum lýkur umhvørviskrøv. Í útboðnum vórðu krøv sett um góða djóravælfærið, atgongd til beiti og GMO-fríar og vistfrøðiligar vørur. Eisini kravdist upplýsing um uppruna-land, um antibiotika hevði verið brúkt, og um salmonella var ávíst. Flutningurin skuldi vera eftir serligum krøvum um umhvørvisflokk, brennievni, dekk og alkolás.

– Í sambandi við keyp valdu vit at leggja dent á djóravælfærið, og hvussu flutningur ávirkar veðurlagið, sigur Anna-Karin Landgren, ið hevur ábyrgd av innkeypi í Karlhamns kommunu.

Kommunurnar settu krøvini í samráð við ráðið fyri umhvørvisstýring (Miljøstyrningsrådet), politikarar og veitarar. Avbjóðingin var at broyta nøkur av metingar-kriteriumum hjá ráðnum og gera tey til kravd krøv. Til dømis krevst, at djór skulu verða doyvd, áðrenn tey verða avlívað, og at flutningurin til slátran ikki má fara upp um 8 tímar.

Innkeypskrøvini hjá ráðnum skulu verða fylgd, men innkeyparar kunnu eisini herða krøvini. Innkeypararnir stýra ambitionsstiginum, og vit vóru til reiðar at taka enn eitt fet frameftir, sigur Anna-Karin Landgren.

Long flutningstíð og stór tilfeingis- og lendisnýtsla gera sítt til, at nýtsla av kjöti elvur til árin á umhvørvi. Sambært Delfi Foodservice Guide frá 2008 keypa almennu stórhúshaldini í Svøríki kjöt og gerandisvörur fyri uml. 2,3 milliardir svenskar krónur um árið.

– Vit vóna, at okkara krøv verða við til at stytta flutning, økja um talið av vistfrøðiligum vörum, betra djóravælfærið og gera flutning tryggari bæði hjá bilførarum og umhvørvi. Avbjóðingin hjá okkum er nú innanhýsis samskiftið og uppfylging, sigur Anna-Karin Landgren.

Avgerandi fyri innkeypsúrslitið

- Lokalt politiskt kjølfesti sjálv um tað er tíðarkrevjandi við fimm kommunum.
- Tilfeingi verður væl brúkt við, at fleiri kommunur samstarva
- Samskipti við íøgningar, umhvørvisfrøðingar, veitarar og politikarar.
- Einans vistfrøðiligar vørur í ávísu bólkum.

Menningarmøguleikar fram til næsta innkeyp

- Ein felags politisk avgerðargongd millum samstarvskommunurnar.
- Fylgja upp uppá umhvørvisligu fyrimunirnar
- Arbeiða fram ímóti at hava fleiri vistfrøðiligar vørur og minni av kjöti í hvørjum verði.

Umvörvissmart ráðstevna

Tænastur, sum Bærum kommuna keypti innan hotell og ráðstevuvirksemi í 2007 og 2008, vórðu gjørdar í samsvari við nýggj umhvørviskrøv. Umhvørviskrøvini snúðu seg fyrst og fremst um burturkast, kemikaliu, vatn- og orkunýtslu, flutning og val av vørum.

Í 2007 og 2008 bjóðaði Bærums kommuna hotell- og ráðstevnutænastur út. Við útgangsstøðið í umhvørviskriterium, sum sonevnda innkeypspaneli hevur sett fyri hotellvinnuna, tillagaði Bærum kommuna nøkur serlig umhvørviskrøv. Norska umhvørvismálaráðið stovnaði innkeypspanelið í 2005. Tað hevði til uppgávu at ráðgeva um umhvørvisvinaligt alment innkeyp.

Innkeypsdeildin hjá kommununi legði dent á burturkast, kemikaliunýtslu, vistfrøðiligar vørur, vatnnýtslu og um veitararnir nýttu umhvørvismerktar vørur. Veitararnir finga harafturat eyka stig, um teir góvu kundunum upplýsingar um alment samskipti.

– Umhvørviskrøvini taldu 25 prosent í metingini, tað er væl meira enn vit fyrr hava gjørt, sigur Paal Nustad, verkætlanarleiðari í Bærum kommunu.

Kommunan kravdi eisini, at ferðingin til ráðstevnur ikki mátti vara longri enn 40 minuttir fyri dagsráðstevnur og 2 tímar fyri ráðstevnur við gisting. Soleiðis ávirkast umhvørvið minni av ferðing, og kommunan kann gagnnýta dýrabæru arbeidstíðina hjá starvsfólkunum.

Afturat krøvunum til tænasturnar krevur Bærums kommuna eisini, at veitararnir skulu kunna vísa á miðvíst og skipað umhvørvisarbeiði, sum áhaldandi gerst betri. Strongu krøvini gjørdur, at innkeypararnir stúrdur fyri bæði mótstøðu og tørvandi áhuga frá veitarunum.

– Tá ið samanum kom, gekst beint tvørturímóti. Veitararnir hildu, at krøvini vóru góð og viðkomandi, og harafturat varð umhvørvisarbeiðið fatað sum rætt millum teirra egnu starvsfólk. Vit eru sera væl nøgd við úrslitið. Samskiptið við veitararnar hevur verið fyrimyndarligt. Fleiri av veitarunum eru góðkendir eftir norska “Miljøfyrtårn”. Eitt hotell er svanamerkt, og ein av veitarunum arbeidir fram ímóti at verða góðkendur sambært ISO 14001, sigur Paal Nustad.

Avgerandi fyri innkeypsúrslitið

- Góð undirtøka av umhvørviskrøvunum hjá innkeypspanelinum
- Uppbyggjandi samskipti við veitarar tíðliga í útbjóðingini.
- At veitarar síggja handilsfyrimunirnar við góðum umhvørvisarbeiði.
- At samfelagið tekur væl undir við umhvørvisspurningum.

Menningarmøguleikar fram til næsta innkeyp

- Hækka krøvini meir, og at nøkur metingarkrøv helst broytast til fæst krøv.
- Meira dent á uppfylging og meta um úrslit av umhvørvisarbeiðinum.

Umhvørvismerkt upplýsing

Ábo hefur keypt elperur, sum kunnu spara upp í 50 prosent av útreiðslunum til ljós. Tað er stór sparing, tí ein triðingur av elnýtsluni á skrivstovunum fer til ljós.

Tá ið tey keyptu elperur seinast, brúkti Ábo kommuna umhvørviskrøvini hjá GLP, Green Labels Purchase. GLP er ein evropisk samstarvsverkætlan, sum hevur gjørt umhvørviskrøv til fleiri ymiskar vørur. Ætlanin við verkætlanini er at fáa krøv um umhvørvismerking meir við í almenn innkeyp.

Ábo hevur leingi arbeitt við at seta umhvørviskrøv í samband við alment innkeyp. Í ætlanini, ið býurin hevur fyrri burðardygd, eru innkeyp og nýtsla nevnd millum høvuðsamboðini, tá ið talan er um at minka ávirkanina á umhvørvið.

– Ábo valdi at nýta krøvini hjá GLP sum pilotverkætlan. Vit hava ivaleyst góðan umhvørviskunnleika í okkara egnu fyrisiting, men í sambandi við hesa verkætlanina finga vit okkum hjálp uttaneftir afturat, sigur Tuula-Marja Kosonen, ið hevur ábyrgdina fyrri innkeypi í Ábo.

Ljóseldur eru eitt týðandi øki við stórum møguleikum at effektivisera orku. Á skrivstovum í Finnlandi fer uml. ein triðingur av elnýtsluni til ljós, og uml. 90 prosent av samlaðu orkunýtsluni hjá elperum er tengd at rakstrinum.

– Tí var tað í sambandi við hetta keypið rættiliga lætt at semjast um, hvørji umhvørviskrøv vit skuldu seta, sigur Tuula-Marja Kosonen.

Krøvini brennidepla orkueffektivitetin hjá elperunum, hvussu leingi tær halda, ljósstyrki, lit og kyksilvur- og kemikaliuinnihald annars. Í prinsippinum byggja tey á somu krøv sum Svanin og ES-blóman og á ES-krøv um orkumerking.

Bestu elperurnar í vinnandi boðnum væntast at spara upp til 50 prosent.

– Men veitarin bjóðar fleiri ymisk modell við misjønnum umhvørvisvirði, tí er avgerandi, at tey, sum bjóða út, kenna sín leiklut og velja umhvørvistilvitað, sigur Tuula-Marja Kosonen.

Avgerandi fyrri í innkeypsúrslitið

- Góð skipan við røttu umhvørvisførleikum.
- Gott politiskt kjølfesti, ið raðfestir umhvørvisspurningar høgt.

Menningarmøguleikar fram til næsta innkeyp

- Betra undirtøkuna fyrri rammuavtaluni.
- Betri uppfylging.
- Økja bíleggingar av grønstu vørunum.
- Fáa brúkaran við til at útgveina krøvini í útbjóðingini.

Virtuellir ambætarar – nútíð í Keypmannahavn

Tá Keypmannahavnar kommuna skuldi keypa nýggjar ambætarar, fingi tey hjálp frá Statens og Kommunernes Indkøbs Service. Við nýggju avtaluni fer CO₂ útlát og útreiðslur at minka, samstundis sum góðskan hækkar.

Teir 638 ambætararnir hjá Keypmannahavnar Kommunu eru skiftir um við 32 nýggjar samankoblaðar ambætarar. Nýggju ambætararnir eru størri og effektivari, tað hevur við sær, at samlaði ambætarakapasiteturin er øktur, hóast talið er tjúgu ferðir minni. Sáttmálin stendur við í fimm ár og er ein stór fíggarlig iløga. Kortini væntar kommunan at spara pening sum frá líður.

Ambætararnir eru savnaðir á einum stað, og tað lættir um virksemd. Køliskipanin í ambætararúminum er optimerað til at kunna køla ymisk ávís stød. Soleiðis minkar orkutørvurin 33 prosent. Veitarin hevur harafturat lovað, at umhvørviskompensera ambætararnar. Tað merkir, at 500 trø verða plantað í India. Hesi upptaka koltvíltu, sum svarar til streymnýtsluna av ambætarunum.

Nýggja loysnin skerjir CO₂ útlátið 3500 tons. Tað er 75 prosent minni enn útlátið frá gomlu ambætarunum. Harafturat krevur nýggja installatióin minni orku og røkt. Tað svarar til eina sparing uppá umleið 1,6 milliónir danskar krónur um árið. Hetta er sera gott dømi um, hvussu góðska, umhvørvi og búskapur kunnu ganga hond í hond.

– Vit kravdu, at veitararnir skuldu greiða frá elnýtsluni í teirra vørum. Umhvørviskrøvini vóru ikki avgerandi, men høvdu nógv at siga, sigur Andreas Hare, verkætlanarleiðari í Keypmannahavnar kommunu.

Ein succesfaktorur og fyritleykt fyri broytingini var, at kommunan fekk ein felags KT-depil. Henda broytingin í skipanini varð fingin í lag í 2007. Frammanundan hevði hvør umsiting sína KT-deild.

Avgerandi fyri innkeypsúrslitið

- At tryggja góðan umhvørvisfærleika gjøgnum SKI.
- At umhvørvisspurningar verða raðfestir høgt á politisku dagsskránni.
- Ein nýggj skipan við felags KT-depli.
- Gott samskipti við veitaran.

Menningarmøguleikar fram til næsta innkeyp

- Skjóta tæknliga menningin gevur alsamt nýggjar menningarmøguleikar – fylg við menningini.
- Fleiri smidlig kervi, sum verða útbygd eftir tørvi.

Í 2007 útbjóðaði Verva eina rammuvaltu fyrir innkeyp av teldum, skíggjum og o.l. til alla almennu fyrisitingina í Svøríki. Krøvini um lítla orkunýtslu vóru strangari enn nakrantíð áður. Í útbjóðingini vórðu eisini krøv sett um óljóð, endurnýtslu og vandamikil evni.

Stýrið fyri fyrisitingarligari menning, Verva, er ein av tólv svenskum rammuvaltumyndugleikum¹⁾. Endamálið við rammuvaltumyndugleikum er at effektivisera innkeyp hjá myndugleikum og spara tíð og tilfeingi. Verva hevur eisini sum mál at kanna møguleikan at seta umhvørviskrøv, sum eru meira víðgongd enn tey minstukrøv, lóggevararnir seta, hvørja ferð, keypt verður inn í sambandi við rammuvaltur.

– Við útbjóðingini sáldu vit vørur við ringastu umhvørviseginleikum frá. Men munurin ímillum umhvørviseginleikarnar er framvegis stórur, og tí er umráðandi, at tey, sum stíla fyri, áhaldandi samanbera umhvørvisligu eginleikarnar hjá vørunum, sigur Anna Hillstrøm, umhvørvisábyrgdarhavi av KT-útbjóðingini hjá Verva.

Í sambandi við innkeypið varð dentur lagdur á fleiri øki. Til dømis vórðu høg og framskygd umhvørviskrøv raðfest frammarlaga, somuleiðis smartar tøkniligar loysnir við fortreytum fyri, at ymiskar skipanir í samfelagnum kunnu samskifta sínamillum. Fyrsta marknaðargreiningin identifiseraði krøv, ið vóru viðkomandi og sum til bar at seta í verk. Tvey umhvørvisserkøn uttaneftir vóru við í allari útbjóðingartilgongdini frá kortlegging og at skriva skjøl til endaligu metingina.

– Umhvørviskrøvini leggja fyrst og fremst dent á umhvørviseginleikar í vøruni so sum orkueffektivitet, óljóð, endurnýtslu og innihald av umhvørviskaðilgum evnum, sigur Anna Hillstrøm.

Krøvini vóru meira umfatandi enn fyrr, men veruleikin er, at svarini frá veitarunum eru betri. Samskiftið, ið Verva hevur havt við veitararnar, hevur munað sera væl.

– Eg haldi, at bara marknaðargreiningin hevur ávirkað fleiri veitarar positivt. Tað hevur týðning, at raðfesta umhvørviskrøv frammarlaga í metingini, soleiðis at veitararnir eisini verða meira umhugsni við skjalfestingum, sigur Anna Hillstrøm.

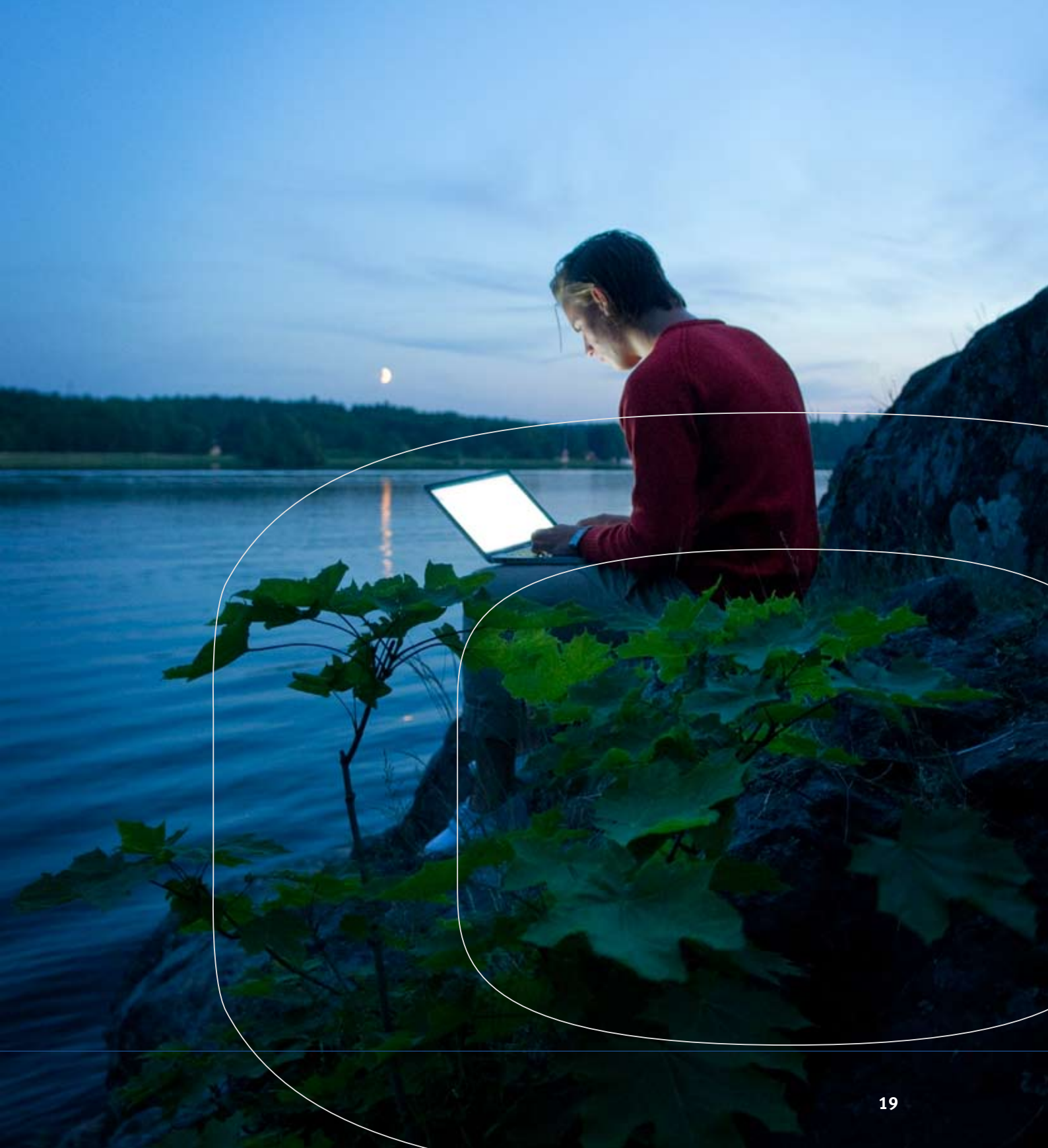
Avgerandi fyri innkeypsúrslitið

- Ein góð og tilvitað skipan við røttu umhvørvisførleikum.
- Langtíðar samskifti við fólk í vinnugreinini.
- At samfelagskjaðið varpar ljós á umhvørvisspurningar.
- Bæði veitarar og keyparar síggja, at umhvørvisrøkt gevur búskaparligar sparingar. Mytan um, at umhvørviskrøv hækka prísir, er deyð.

Menningarmøguleikar fram til næsta innkeyp

- Umráðandi at fyriskiparar eru tilvitaðir um at velja vørur við bestu umhvørviseginleikum.
- At tryggja, at útgerð er stillað so, at hon virkar optimalt rakstrarliga, fíggarliga og úr umhvørvisligum sjónarhorni.
- At seta krøv um, at mest orkusparandi tiltøkini eru installerað og farin at virka.
- At seta krøv um, at veitarin eisini átekur sær ábyrgdina av installatiónini.

¹⁾ Frá 1. januar í 2009 var ábyrgdin hjá Verva fyri KT-innkeypi flutt til Kammarkollegiet.

Umhvørviskrøv allan vegin

Esbos innkeypseindin fekk hjálp frá umhvørwiseindini í býnum at orða umhvørviskrøv til reinførisspappír. Tað hevði við sær, at tey kundu keypa dygdarvøru við lítlati ávirkan á umhvørvið.

Esbos hevur sum vísið at geva íbúgvunum møguleika at fáa góða lívsgóðsku og at bjóða virkjum altjóða kappingarført umhvørvi eftir aðalreglunum um burðardygg menning. Burðardygg menning er eitt av grundleggjandi virðunum hjá Esbos. Tað gevur innkeyparum breiða undirtøku í umhvørvisarbeiðnum.

Tá ið keypseindin skuldi orða umhvørviskrøv til reinførisspappír, hjálpti eitt umhvørvisumsjónarfólk í býnum teimum. Viðkomandi fekk ábyrgd av at orða og meta umhvørviskrøvini í sambandi við innkeypið.

– Vit hava dúgligt samskipti við umhvørwiseindina í býnum, og okkara mál er alsamt at menna og betra samarbeiðið, sigur Jani Vaisanen, innkeypsleiðari í Esbo.

Serkøn í innkeypi og logistikki vóru eisini í innkeypsbólkinum. Harafturat vóru fleiri brúkarar tiknir við í sambandi við keypið og hjálptu til við vitan frá brúkarasjónarmiði.

Umhvørviskrøvini eru grundað á Svanakrøv og leggja dent á vørueiginleikar, til dømis nýtslu av rávørum, kemisk evni og pakkitilfar. Í samband við keypið vóru krøv sett til góðsku, effektivitet við útvegan og umhvørvisávirkan. Málið er, at krøvini skulu vera við til at minka ávirkanina á umhvørvið og til fíggarliga sparing.

Landafrøðiliga er Esbo kommuna spjadd við nógvum móttøku støðum. Tí roynir kommunan at effektivisera avhendingina og minka samlaðu ávirkanina, ið flutningurin hevur á umhvørvið. Til dømis taka veitararnir sær av pørtum av virkisburturkastinum, eftir at vøran er útflýggjað. Soleiðis minkar tómi flutningurin.

– Saman við veitaranum optimerar vit flutningin, og umhvørviskrøvini hava ikki ávirkað vøruprísir negativt, sum tey annars kundu óttast fyri, sigur Jani Vaisanen.

Avgerandi fyri innkeypsúrslitið

- Greið og væl lýst kriteriir hava gjørt tað møguligt skjótt, einfalt og objektivt at meta um innkomin tilboð.
- Serfrøðiførleiki frá umhvørwiseindini í býnum.
- Gott kjølfesti hjá brúkarunum
- Samskipti við veitararnar.

Menningarmøguleikar fram til næsta innkeyp

- Veitarans logistikkur og bíleggingarvenja hjá Esbos mennast í felags semju.
- Fleiri skikkað serkøn frá virkjum í býnum kunnu verða við í útbjóðingartilgongdini.
- Javnan at dagføra sáttmálatreytir við veitarar.

Áskoðanin hjá marknaðinum á umhvørviskrøv

Greiðari umhvørviskrøv á sambandi við innkeyp skapa betri samskipti við marknaðin. Á tann hátt kunnu partar á marknaðinum í størri mun gera sítt íkast til eitt burðardygt samfelag.

Hans Wendschlag, Evropa-ábyrgdarhavi fyri umhvørvi í HP

Hans Wendschlag sigur norðurlenska marknaðin og ikki minst almenna geiran hava havt ávirkan á gongdina at gera KT-vørur umhvørvisvinaligari.

– Umhvørvi og handilsfyrimunir skulu ganga hond í hond, og tí er tað gleðiligt, at keyparans umhvørviskrøv hava ment seg og eru greiðari nú, sigur Hans Wendschlag. Hann staðfestir eisini, at samskiptið millum veitarar og keyparar er avgerandi fyri at menna umhvørvisvinaligar vørur.

Hans Waldén, Category, Environmental & Regulatory Affairs Director í SCA

Royndir hjá SCA Personal Care vísa, at umhvørviskrøvini innan almenna sektorin hava ment seg frá tilvildarligum krøvum, sum vórðu sett eftir áhugamálum hjá tí einstaka innkeyparanum.

Nú á døgum eru umhvørviskrøvini meira viðkomandi og samsvarandi.

– Umhvørviskrøvini innan tað almenna í Norðurlondum hava kanska ikki borið við sær beinleiðis broyttar framleiðslur, men vit hava uttan iva havt gagn av royndunum á altjóða marknaðinum, sigur Hans Waldén. Hann undirstrikar eisini samarbeiðið í vinnuni og tættara samskiptið millum keyparar og veitarar sum týðningarmiklar partar av framgongdini við grønum innkeypi og vørumenning.

Anders Peterson, marknaðarleiðari Ford Svøríki

Sambært Anders Peterson hava krøvini frá tí almenna um umhvørvisvinaligar bilar verið heilt avgerandi fyri ta serligu støðu, sum nú á døgum valdar á marknaðinum fyri umhvørvisbilar.

– Keyparar seta viðkomandi krøv og samskiptið virkar væl. Nøgdirnar av bíleggingum hava eisini verið nøktandi, sum neyðugt er, tá havt verður í huga menningarútreiðslurnar, sum krøvini hava við sær, sigur Anders Peterson. Hann undirstrikar eisini, at tað, at kundar framhaldandi seta nágreinilig krøv og at undirtøka er fyri avtaluni, er avgerandi fyri góð úrslit, tí tað tekur fleiri ár at menna nýggj modell.

Fyrirteytir fyrri umhvørvisvinaligum innkeypi

Innkeyp eru ein stigvís tilgongd. Her síggjast nøkur stig, sum eru avgerandi fyrri væleydnað umhvørvisvinaligt innkeyp.

Fyrirteytir og orka hjá ymiskum innkeyparum eru serstakar, og tí ræður um at raðfesta tað, sum er mest umráðandi í júst tykkara innkeypi.

Politikarar og leiðsla

- Evna til og kjølfesta eina greiða politiska vísið fyrri burðardyggja menning.
- Orða og fáa í lag grønan innkeypsspolitikk við umhvørvismálum, ið kunnu eftirmetast.
- Stovna eina virkna innkeypsskipan og samskipa og nýta verandi serfrøðiførleika í fyrisitingini.
- Virka sum stuðlandi og eldhugað leiðsla.

Innkeyparar

- Býta út ábyrgdina fyrri umhvørvisvinaligum innkeypi og tryggja umhvørvisførleikan.
- Raðfesta týðningarmestu mál og umhvørviseginleikar.
- Finna samstarvsfelagar og brúka tøk amboð.
- Kanna og kortleggja útboðið á marknaðinum.
- Skapa áhuga og fáa brúkararnar við í útjóðingar-tilgongdina.
- Seta saman ymisk sløg av krøvum, taka atlit at lívsringrás og lata umhvørviskrøv viga tungt í metingini.
- Tryggja, at umhvørviskrøvini fylgja lóggávuni.
- Hava opið og greitt samskipti við veitararnar í allari tilgongdini.
- Seta mátilig mál fyrri umhvørvisfyrimunir og fíggarliga sparing.
- Vera motiveraðir og arbeiða strategiskt og við langtíðarætlan.

Bíleggjarar og brúkarar

- Vísa á týðningin av, at virki heldur seg til gjørdar avtalur.
- Meta um royndir hjá brúkarum.
- Uppfylgja teimum settu umhvørviskrøvum við spurnakanningum, stakroyndum og veitaravítjanum. Marknaðurin spyr eftir slíkum!
- Hugfanga starvsfelagar við at vísa á umhvørvisfyrimunirnar og onnur góð úrslit.
- Vera kreativir og menna nýggjar hættir, soleiðis at vørur og tænastur kunnu verða brúktar effektivari.

norden

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
www.norden.org

Meira upplýsing

Niðanfyri eru tilvísingar til leinki, har meira kunning fæst um umhvørvisvinalig innkeyp. Tær ymisku heimasíðurnar umboða alt frá yvirskipaðum strategiskum spurningum til góð dømi, ítøkilig ráð og umhvørviskrøv fyri fleiri ymskar vørur. Hetta eru bara nakrar fáar. Tær eru nógv fleiri.

Evropa

www.ec.europa.eu/environment/gpp
Umhvørviskrøv fyri ymskar vørur og ítøkilig hugskot um grøn almenn innkeyp.

Danmark

www.gronindkobsportal.dk
Heimasíðuna hevur danska panelið fyri umhvørvisvinalig innkeyp ment. Panelið hevur til uppgávu at fremja umhvørvisvinalig innkeyp vegna Miljøstyrelsen.

www.miljovejledninger.dk
Miljøstyrelsen hevur gjørt innkeypsvegleiðingar til grønt innkeyp innan fyri 46 vørur. Vegleiðingarnar kunnu verða brúktar bæði í tí almenna og tí privata.

Finnland

<http://www.miljo.fi/default.asp?contentid=324497&lan=SV>
Umhvørvisfyrisingin hjá finska statinum við upplýsing á svenskum um umhvørvisvinalig innkeyp.

www.hymonet.com/hymonet/
Her fæst kunning um umhvørviseginleikar hjá vørum og hvørji umhvørviskrøv sett eru í sambandi við ymisk innkeyp. Einans á finskum og harafturat verður eitt ársgjald kravt.

Noreg

www.innkjopspanelet.no
Vegna norska umhvørvisráðið gevur panelið fyri umhvørvisvinalig innkeyp ráð, kriteriir og vegleiðing um umhvørvisvinaligt innkeyp.

Svøríki

www.msir.se
Ráðið fyri umhvørvisstýring miðlar kriteriir fyri at lætta umhvørvisvinalig innkeyp bæði fyri privat og almenn. Ráðið arbeiðir harafturat við ráðgeving og útbúgving.